

AISZKHÜLOSZ LELÁNCOLT PROMÉTHEUSZ

Fordította
Trencsényi-Waldapfel Imre

SZEMÉLYEK

ERŐ
ERŐSZAK
HÉPHAISZTOSZ
PROMÉTHEUSZ
AZ ÓKEANISZOK KARA
ÓKEANOSZ
IÓ
HERMÉSZ

Történik Szküthiában, sziklás vidéken

ERŐ
A föld határa már ez itt, ahol vagyunk,
a szkútha táj, embernemjárta pusztaság.
Héphaisztosz, az rád tartozik, hogy teljesítsd,
amit reád bízott atyád: a meredek
sziklához láncold ezt a nagy gonosztevőt,
bilincse elszakíthatatlan vas legyen.
Hiszen te vagy, kit meglöpött, virágodat
az embereknek adta, soktudó tüzed.
E bűnéért az istenek megbüntetik,
hogy megtanulja: Zeusz uralmát túrni kell,
s embert szeretni végre abbahagyja már.

HÉPHAISZTOSZ
Erő s Erőszak, immár semmi dolgotok,
mit Zeusz parancsa rótt reátok, készen áll.
De én alig merem, ki isten és rokon,
viharcapkodta sziklafalhoz kötni őt,
és mégis meg kell tenni, mert atyánk szavát
ki könnyen venné, súlyos bajba jut maga.

Prométheuszhoz

Józan Themisznak nagyralátó gyermeke,
parancs köt engem, hogy téged megkösselek,
embertelen szirthez, feloldhatatlanul,
hol nem fogsz több halandót látni s hallani,
a tűző napfény itt aszalja bőrödöt,
amíg virága hervad, és örülsz, ha már
az éjnek tarka köntösébe bujt a nap,
s örülsz hajnalban, hogy fölszáll a dér megint.
Kifogyhatatlan kínjaid sorvasztanak,
s ki megmentőd lehet, nem jött világra még.
Embert szeretni erre volt csak jó neked!
Isten létedre istenekkel nem törődsz,
s az emberekkel többet, mintsem kellene.
Ezért ím ezt a zord sziklát őrizheted,
álmatlan állsz, térded be sem hajlíthatod,
és hasztalan siránkozol szüntelenül,
a jajgatás meg nem puhítja Zeusz szívét:
az új urak mindig kérlelhetetlenek.

ERŐ
Akkor miért időzöl s mit sajnálkozol?
Az istenektől megvetett istent miért
nem gyűlölöd, ki kincsed osztogatta el?

HÉPHAISZTOSZ
Rokonság és barátság mégis nagy dolog.

ERŐ
Elismerem, de hát atyád szavát szabad
kevésbe venni? Félelemre ez nem ok?

HÉPHAISZTOSZ
Könyörtelen vagy és elszántsággal tele.

ERŐ Mit sem segít siratni őt, haszontalan erőfeszítéssel ne törd magad te sem.

HÉPHAISZTOSZ Hogy gyűlölöm saját kezem művészetét!

ERŐ Miért gyűlölöd? Hiszen belátni egyszerű: a szenvedést nem mesterséged hozta rá.

HÉPHAISZTOSZ De mégis, lenne bárki más a mestere.

ERŐ Csak egy nem terhes: lenni istenek felett királynak, s Zeuszon kívül senki sem szabad.

HÉPHAISZTOSZ Tapasztalom, s nincs mit mondhatnék ellene.

ERŐ Mégsem sietsz bilincsel megkötözni őt, hogy tétlenül tovább ne lásson Zeusz atya?

HÉPHAISZTOSZ Láthatja már, hogy készen áll a karperec.

ERŐ Tedd hát kezére, s megfeszítve izmaid, fogj vaspörölyt, szegezd a sziklához vele.

HÉPHAISZTOSZ Meglesz az is, félmunkát nem csinállok én.

ERŐ Csapj rá jobban, szorítsd, ne hagyd lazán sehol, szörnyen ravasz s még szökni tud, hol senki más.

HÉPHAISZTOSZ E kar szilárdan áll, mozdíthatatlanul.

ERŐ Kösd jól a másikat le, hadd tanulja meg, akármilyen bölcs is, Zeusznál alábbvaló.

HÉPHAISZTOSZ Hisz rajta kívül vád nem érhet senkitől.

ERŐ Most még tömör vasék könyörtelen fogát egy lendülettel verd keresztül mellkasán.

HÉPHAISZTOSZ Ó, jaj, Prométheusz, együtt szenvedek veled!

ERŐ Szabódsz megint, s szánod Zeusz ellenségeit? Ne kelljen egyszer megsiratnod önmagad!

HÉPHAISZTOSZ A szemnek elviselhetetlent láthatod.

ERŐ Azt látom én, elnyerte ez, mit érdemelt. De szíjazd össze bordáit körös-körül.

HÉPHAISZTOSZ Kell, hogy tegyem, te mégse sürgess ennyire.

ERŐ Bizony sürgetlek én, de még hajszollak is. Alája lépve hurkold össze combjait.

HÉPHAISZTOSZ Már kész a mű, s nem is volt sok dolgom vele.

ERŐ Erősen rakd reá szeges bilincseit, e művedet kemény bíró ítéli meg.

HÉPHAISZTOSZ Külsődhez méltó minden szó a nyelveden.

ERŐ Te kényeskedj csak, ám szememre azt ne vesd, ha bennem több a büszkeség s az indulat.

HÉPHAISZTOSZ

Menjünk tovább, már tagjait bilincs köti. *(El)*

ERŐ

(Prométheuszhoz) Most gögösködj, s az istenek tulajdonát az egynapéló embereknek osztogasd!
Mit tudnak ők enyhíteni szenvedéseden?
Hazug néven neveznek így az istenek:
Prométheusz, hisz magad szorulsz tanácsra, hogy e mesterműből itt kibontakozni tudj.

Az Erőszakkal együtt el

PROMÉTHEUSZ

(egyedül) Ó, halhatatlan éther, gyors szárnyú szelek, források, tenger számtalan hullámain kelő kacaj, te mindeneknek anyja, Föld, s te, mindentlátó Nap, tekintsetek reám! isten vagyok s mivel sújtottak istenek.

Nézzétek, milyen gyalázat gyötör engemet, évezrednyi időt fogok átszenvedni, az istenek új királya találta ki szégyenemül ezt a bilincset.

Jaj, jaj, a jelen s a jövő bajokért sóhajtozom én, fel fog-e egykor virradni a végnap e kínra?

Mégis mit beszélek? Én mindent tudok előre pontosan, mi lesz, váratlanul nem érhet engem semmi baj, s a ránk szabott sorsot nyugodtan kell viselni, tudva, hogy erős a végzet, nem harcolhatunk vele. De elhallgatni sem tudom s elmondani sem azt, mi balszerencse ért. Az emberek kedvéért vettem ily igát magamra én: husáng szárába töltve loptam el nekik a szikrát, mely minden mesterség mestere, s az emberek minden szükségében segít. Ily bűnömért most büntetésem szenvedem, bilincsbe verve, s nincs fejem felett fedél.

Hah, hah,
mily hang, mily illat száll felém láthatatlan, isteni-e vagy emberi vagy félisteni?
Az, ki a föld peremén jön e szirthez, csak nézi szenvedésemet vagy tenni kész?
Isten vagyok, lásd, balsorsban, bilincsből is, Zeusz maga gyűlöl, más istenek is, haragot táplálnak ellenem ők, mind, aki csak Zeusz házához jár, amiért a halandókat szeretem.
De, jaj, mi e zaj, mi mozog s közelít?
Keselyűk csattognak? Hallom, a légből

lebegő szárnyak susogása kél.
Minden megijeszt, mi jöhet még.

KAR Tőlünk ne félj, mert e sereg baráti szívvel
közelít a sziklafalhoz,
sebesen ver a szárnyunk, bár nehezen
bocsátott útnak atyánk,
fürgé szelek suhanása hajtott.
Mert vaskalapács zaja járta át a barlang
üregét, s félénk szívem
szúzi szemérme oszlik,
szárnyas szekeren sietek sarútlan.

PROMÉTHEUSZ Ó jaj, ó jaj,
sokgyerekű Téthüsznek a lányai,
és az egész földet átkaroló,
soha meg nem nyugvó ár, Ókeanosz
atya gyermekei,
lássátok e zord bilincset, amely
ideláncolt engem e szirthez,
állok magas őrhelyemen,
s nincs, ki irigyli tőlem.

KAR Látom, Prométheusz, s feketén borul szememre
felhő tele könnyel,
amikor így kell tégedet látnom,
kövekhez hozzá száradó
testedet itt eme rút bilincsben.
Mert az Olümposzon új uraké a kormány,
velük új törvény az úr:
Zeusz szava durva önkény,
a régi hatalmakat eltüntette.

PROMÉTHEUSZ Számúzne a föld mélyére, azon
túl, hol a holtakat
őrizi Hádész, Tartaszosz alján
bár tartana fogva örökre bilincs,
hogyan senki, sem isten, sem pedig ember
rajtam ne nevéssen.
Most itt lebegek, s ellenfeleim
káromnak örülve kacagnak.

KAR Ki volna oly keményszivű
az istenek között, aki még
nevetni tudna sorsodon?
Siratnak is, egyedül Zeusznak tartja konokul mindig
a haragot, tőle függenek
Uranosz gyermekei,
s nem nyugszik, míg szíve a bosszura éhezik,
vagy valamely ravaszabb isten veszi át hatalmát.

PROMÉTHEUSZ Egykor, bizony így van, bár e nehéz
béklyó köti gúzsba a tagjaimat,
rám fog szorulni az égi király,
mert amaz új tervet tudom én,
mely megfosztja hatalmától.
Nem búvöl engem mézédés szó,
fenyegethet, s meg nem rettenek én,
titkomat el nem árulom addig,
e kegyetlen láncot amíg le nem oldja,
s meg nem fizet egyszer
méltatlanul eltúrt kínjaimért.

KAR Te vakmerő vagy, a csapás
nem törte meg dacodat, nagyon
szabad szavakra nyílt a szád.
De engemet aggodalom tölt el, remeg szívem,
csak a te sorsodat félttem,
hogym fog a révbe hajó
érni annyi kín és baj után? Hisz Kronosz fiát
megközelíteni nem lehet, a szíve hajthatatlan.

PROMÉTHEUSZ Jól tudom én, hogy zord s a kezében
maga tartja a törvényt, mégis előbb
vagy utóbb meg fog lágyulni, mikor
baj zúdul rá,
s indulatát már megzabolázva
lépne baráti frigyre velem,
s kedvemben járni igyekszik.

KARVEZETŐ Előttünk nyíltan szólj s mindent mondj el nekünk,
hogym Zeusz bűnösnek téged mily bűnben talált,
miért rótt rád ilyen keserves büntetést.
Mindezt tudasd velünk, ha nem fáraszt a szó.

PROMÉTHEUSZ Bizony beszélni róla gyötrelem nekem,
de éppenny fájdalmas az, ha hallgatok.
Mikor harag támadt az istenek között,
és egymás ellen indítottak háborút -
Kronoszt akarta trónjáról ledönteni
egy részük, hogy királyuk Zeusz legyen, viszont
nem túrték Zeuszt maguk felett a többiek -,
akkor, habár az én tanácsom volt a jó,
az Égtől s Földtől származó Titán-fiak
nem hallgattak reám, szelíd beszédemet
megvetve durva göggel azt remélte mind,
hogym nyers erő hatalmukat megvédheti.
De engemet kioktatott anyám, Themisz
és Gaia - mert egy isten ez, de soknevű -
jövönkre nézve ő adott szent jóslatot,
neme egyszer mondta: nem segít a nyers erő,
de csellel győzhetünk hatalmasabbakon.

Mindezt hiába mondtam el nekik, nem is figyelték erre, nem becsülve meg szavam. Legjobbnak ily körülmények között nekem anyámnak oldalán állnom mutatkozott s Zeust támogatni, hogyha hű, hű társaként. Tanácsaim szerint rejtette Tartarosz mélységesen sötét ölében az ő Kronoszt s a véle harcolókat el. Tehát nekem az istenek királya ezt köszönheti, s ily csúfosan fizette meg szolgálatom! A zsarnoksággal mindig együtt jár e kór: barátaikban sem mernek megbízni őket. De még e kérdés hátra van, mi volt az ok, miért gyötör, megmondom én világosan. Alighogy atyja trónján ült az új király, elosztogat mindent az istenek között, egyiknek ezt, másiknak azt, megosztózik velük hatalmán, ám a sok bajt szenvedő halandókkal nem gondol, sőt azt tervezi, hogy elpusztítja őket s új fajt ültet el. S nem mondott ellent ennek senki sem, csak én! Mertem, s az emberfajt ez attól védte meg, hogy összetörve Alvilágra hulljanak. Ezért görbíti szenvedés a tagjaim, hogy elviselni kín, de kínos látni is. Halandókat szántam meg én, de szánalom nem jut nekem, kegyetlenül bánt Zeusz velem, s most lássa ennek szégyenét, ha rám tekint.

KARVEZETŐ

Az kösziklából vétetett, s a szíve vas,
ki át nem érzi súlyos szenvedésedet,
Prométheusz, ezt ne láttam volna bár soha,
de láttam, és szívembe szűrt a fájdalom.

PROMÉTHEUSZ

Barátaimnak gyötrelmes látvány vagyok.

KARVEZETŐ

De mondd, nem tettél semmi mást ezen kívül?

PROMÉTHEUSZ

Azt, hogy végóráját ne sejtse senki meg.

KARVEZETŐ

Ilyen betegség ellen mily gyógyírt találsz?

PROMÉTHEUSZ

Az emberek lelkébe loptam vak reményt.

KARVEZETŐ

Szegényeknek nagy kincset adtál evvel is.

PROMÉTHEUSZ

S adtam hozzá még lángszemű tüzet nekik.

KARVEZETŐ

Hát most a tűz az egynapélók birtoka?

PROMÉTHEUSZ

És mindenféle mesterségre ez tanít.

KARVEZETŐ

Ez volt tehát a bűn, amért Zeusz tégedet...

PROMÉTHEUSZ

...így kínoz, és meg nem lazítja láncaim.

KARVEZETŐ S kínszenvedésednek határa szabva nincs?

PROMÉTHEUSZ Ő szab határt csak, Zeusz, ha úgy tetszik neki.

KARVEZETŐ És tetszik-é majd? Van remény? Nem látod át, hogy tévedtél? S hogy tévedtél, kimondanom nem kellemes nekem, s neked kín hallani. De hagyjuk ezt, inkább feloldozást keress.

PROMÉTHEUSZ Könnyű annak, kit baj nem ért, a szenvedőt a biztos partról bölcs szavakkal inteni. Magam tudom legjobban, mit követtem el, amit tettem, megtettem, most is vállalom: az emberek pártját fogtam s elbuktam én. De mégse vártam büntetésemül, hogy itt égnek törő sziklák között sorvadjak el, magányos ormon, mit szomszéd se látogat. De már a meglevő bajért ne sírjatok, inkább a földre szállva halljátok szavam, s a véges-végtelen jövőbe lássatok. Higgyétek el nekem, higgyétek el, ha most velem szenvedtek együtt, egyre vándorol s hol itt lakik, hol ott keres tanyát a baj.

KAR Hívásodnak szívesen teszünk eleget, Prométheusz! Már fürge kocsinkat s az étheri pályát, hol a sas száll, kecsesen szökellő lábbal elhagyjuk s megállunk e köves talajon. Mondd el nekünk minden bajodat legelőlről.

ÓKEANOSZ *(fellép)* Hosszú utakat járva be, hozzád ime eljövék én is, Prométheusz, sasparipámat nem zablával, csak gondolatommal irányítom. Mert tudd meg, a sorsod nekem is fáj. Rokonom vagy, ez is már elegendő, de a vér kötelékén túl nincs senki, akit többre becsülni tudnék nálad. Még megtudod: ez nem üres fecsegés, hiú hízelgés, de való, nosza hát, mondd, mit tudok én segíteni? És nem fogod azt mondhatni, hogy él igazabb hived Ókeanosznál.

PROMÉTHEUSZ Mi ez megint? Hát eljöttél hozzám te is, hogy szenvedéseim tanúja légy? Hogyan merted hullámaid s a kövel önmagát beboltozó barlangot hagyni el, s a vas szülőanyját, e földet látogatni? Hogy

balsorsomat lásd és együtt szenvedj velem?
Hát nézd e látványt: az, ki Zeusz barátja volt
s egykor hatalmáért együtt küzdött vele,
miatta mily kínok között vergődik itt.

ÓKEANOSZ

Látom, Prométheusz, és tanácsra kész vagyok,
javad keresve, bár fortélyos vagy te is.
Ismerd meg tenmagad s változtass elveden,
mert változott az úr az istenek fölött.
Ha mindig ily konok s élesre fent szavak
repülnek ajkadról, bármily magasban ül,
meghallja Zeusz, s kél benne új düh ellened,
mihez képest gyerekjáték e mostani.
Benned, szegény, szűnjék a régi indulat,
és azt keresd, e kínoktól hogy mentesülj.
Úgy gondolod talán, avult e bölcsesség,
igazság mégis, ó, Prométheusz, s az marad,
hogy így jár az, ki nyelvét meg nem fékezi.
Mégsem szelídülsz, nem volt még elég a baj,
ahhoz, mi máris ért, újabbakat kívánsz.
Ha elfogadsz engem tanítómesterül,
nem rúgsz tovább az ösztökén, belátva, hogy
zsarnoknak nem kell tettéért felelnie.
Én elmegyek most és kísérletet teszek,
talán ki tudlak kínjaidból váltani,
csak csendesedj le, és ne vétkezzék a szád.
Vagy nem tudod, ki bölcsőbb vagy mindenkinél,
a nyelvelésnek hogy kijár a büntetés?

PROMÉTHEUSZ

Irigyellek, ha nem helyeznek vád alá
csupán azért, hogy énvelem törődni mersz.
Hagyd abba már s többé ne is gondolj velem,
engesztelő szavadra úgysem enged ő.
Vigyázz magadra, bajt ne láss utad miatt.

ÓKEANOSZ

Sokkal jobban törődsz másokkal, mint magad
sorsával; nem szavad, tetted mutatja ezt.
De vissza nem tarthatsz te engem, indulok,
és bízva bízom abban, hogy megadja Zeusz
nekem, hogy büntetésedet feloldja már.

PROMÉTHEUSZ

Dicsérlek érte s abba nem hagyom soha,
jóindulatban nincs nálad hiány, de ne
fáradj ügyemben mégse, mert haszontalan
minden fáradságod, bármennyit fáradozz.
Békében élj, tőlem távol tartván magad.
Mert én azért, hogy engem balszerencse ért,
nem kívánom, hogy mások bajba jussanak.
Nem én, hisz épp eléggé fájdalmas nekem
testvérem sorsa, Atlaszé, ki napnyugat
vidékein megállva ég s föld oszlopát

hordozza vállán, mint irtózatot terhet.
A Földnek szörnyszülött fiát, Kilikia
barlangjának lakóját egykor, százfejű
szilaj Tüphónt is szánakozva láttam én:
legyőzetett, ki minden istennel dacolt.
Száz torkon át sziszegve szállt a borzalom,
félelmes fényt villámlott mindegyik szeme,
s már készen állt Zeusz trónját elpusztítani.
De jött és eltalálta Zeusz éber nyila,
a villám, mely leszállva tüzlángot lehelt,
s elhallgattatta felfuvalkodott szavát,
mert áthatolt a tűz a belsőrészekben,
s hamvába roskadott a lázadó erő.
És most, akár a dögtetem, haszontalan,
tengerszoros partjára vetve nyúlik el,
az Étna súlyosan föléje tornyosul,
magas hegyormon ül s izzó vasat ver ott
Héphaisztosz, és innét tör egykor majd elő
a tűzfolyam, kegyetlen foggal falva fel
a termékeny Szicílián a tág mezőt.
Lángot lihegve hord a szél tüzes nyilat,
epét okádva ily vihart kavart Tüphón,
bár villámával Zeusz szénné égette már.
Tapasztaltál te is sokat, nem is szorulsz
tanácsaimra, mentsd, ahogy tudod, magad,
nekem pedig sorsom ki kell merítenem,
míg Zeusz haragja ellenem lecsillapul.

- ÓKEANOSZ De azt, Prométheusz, nem tagadhatod te sem,
beteg léleknek hogy beszéd az orvosa?
- PROMÉTHEUSZ Ha szó a szívhez lágyan és időben ér,
s erőszakosan nem kezel dagadt dühöt.
- ÓKEANOSZ A tette kész jószándékban mégis milyen
hibát találsz? Világosíts fel engemet!
- PROMÉTHEUSZ Felesleges munkát s könnyelmű jószívet.
- ÓKEANOSZ Ha más bajom nincs, ezt még elviselhetem,
mert jó látszatnál jobb a gondolat, ha jó.
- PROMÉTHEUSZ Kitűnik még, hogy ez rám illik pontosan.
- ÓKEANOSZ Világosan beszélsz, hogy menjek már haza.
- PROMÉTHEUSZ Nehogy részvéted még meggyűlöltté tegyen.
- ÓKEANOSZ Annál, ki trónszékére mostanság került?
- PROMÉTHEUSZ Őrizkedj attól, hogy dühét magadra vond!
- ÓKEANOSZ Sorsod, Prométheusz, lőn tanítómesterem.
- PROMÉTHEUSZ Hát menj, siess és tartsd meg észjárásodat.

ÓKEANOSZ

Már indulok, nem várva biztatásodat.
A széles, égi út fényes porát veri
fel szárnyával lovam, s örül, hogy otthonos
istállóban fognak pihenni tagjai. *(El)*

KAR

Siratlak én, súlyos a sorsod, Prométheusz,
veled érzek, és szemeimből patakokban
fakadozva hull a könnyem
mosogatva hamvas arcom.
Nem irigyel érte senki,
hogy a régi istenekhez
kimutatva Zeusz a gögjét
maga szabta rád e törvényt.

Egész vidékünket a jajszó bejárja,
a panasz véreidért és magadért zúg,
ami volt, a büszkeségték,
odalett a szép dicsőség,
Nyugat is miatta gyászol,
s a te kínodat megosztják
a magasztos Ázsiának
terein lakó halandók,

Kolkhisz földje szűz lakói,
harcban kik meg nem remegnek,
harcú népe Szkúthiának,
kik tanyáznak a föld szélén,
Maiótisz tava mellett,

Árja nép, Arész virága,
kik Kaukázus közelében
sziklavárban fenn lakoznak,
hősi hadsereg, érchegyű
dárdát zúgva ragadnak.

Egyetlen más titánt
láttunk leigázva idáig ilyen
széttörhetetlen érckötelekkel,
az isteni Atlaszt, aki vállán
tartja a végtelenül nehéz
terhet, az ég meg a föld tengelyét s nyög alatta.

Morajlik a tenger,
hullámai bögve verődnek a parthoz,
felnyög a mélység,
a föld öle mélyén
Hádész fortyog feketén,
s nyögnek a szent folyamok forrásai fájó jajjal.

PROMÉTHEUSZ

(hosszú szünet után) Ne higgyétek, hogy önhitt dacból hallgatok,
de szívemet mardossa a felismerés,
mert látnom kell, hogy énvelem hogy bántak el.
Ez új istenségeknek itt pedig ki más

szerzett hatalmat és tekintélyt, hát nem én?
De erről hallgatok, hisz tudjátok ti is.
Elmondom inkább azt, a balga emberek
mily sok csapást mértek, míg értelmet én
adtam nekik s hogy ésszel élni tudjanak.
Halandó embereknek ezt fel nem rovom,
csak ismerjétek meg ti jószándékomat.
Előbb, ha láttak is, hiába láttak ők,
s amit hallottak, azt sem értették, akár
az álomképek, éltek végig életük,
mindegy volt minden, téglából a nap felé
nem tudtak rakni házat s megmunkálni fát,
de földbe ásták magukat, mint a serény
hangyák, barlang zugában, hol nem jár a nap.
Nem ismerték a tél s illatos tavasz
s a termő nyár szilárd ismertetőjelét,
terv nélkül végezték minden munkájukat
mindaddig, míg én nem mutattam meg nekik
a felkelő s letűnő csillagképeket.
Okoskodásuk legjavát, a számot is
javukra feltaláltam s a betűvetést,
s a Múzsák anyja lett a hű Emlékezet.
Először én fogtam járomba barmokat,
igát s a terhet hordva hogy rabszolgaként
az embertől a súlyos munkát átvegyék,
szekér elé a hámot kedvelő lovat
befogtam, s arra büszkék most a gazdagok.
Fel nem találta tengert szeldelő hajók
vitorlaszárnyát sem helyettem senki más.
Ki feltaláltam ennyi eszközt emberek
javára, most magamnak egy jó ötletem
sincs, mely e rám szakadt bajból kimentene.

KARVEZETŐ

Méltatlanul szenvedsz, cserbenhagyott az ész,
állsz téveteg, mint rossz orvos, mikor beteg,
csüggedt vagy és tanácstalan, mert nem találsz
gyógyírt, amellyel orvosolhatnád magad.

PROMÉTHEUSZ

Még jobban elcsodálkozol, ha megtudod,
hogy én agyaltam még kis sok mesterfogást.
A legnagyobb jó mindezek közül: ha kór
támad meg embert, nem volt orvosság sehol,
mit enni vagy inni vagy mit kenni kell,
de gyógyszer híján sorvadoztak, míg csak én
meg nem mutattam, hogy kevernek balzsamot,
minden betegség ellen mást s mást gyógyszerül.
Megállapítottam sokféle jóslatot,
én választottam szét először, hogy melyik
álom válik valóra, mit jelentenek
a hangok és az útközben talált jelek.

És én mutattam meg horgaskörmű sasok
röptét, mikor baljóslatú vagy kedvező,
melyiknek mily szokása van s természete,
harcban melyik madár melyik madárral áll,
s melyik melyikkel fér meg békeségesen,
a síma belsőrészeket megnézni jól,
az istenek milyen színű epét s milyen
máj tarkaságát s szép arányát kedvelik.
Az áldozat nehéz művészetére én
vezettem rá az embert, zsírral eltakart
forgócsontot s a végtagot hamvasztva el,
a tűz titkos jelére nyitva rá szemük.
Elég ez is már. S föld alatt rejtőzködő,
az emberek hasznára váló kincseket,
rezet, vasat, s ezüstöt és aranyat ha én
meg nem lelem, ki hozta volna fel nekik?
Tudom jól, senki, kár tovább beszélni is.
Tudd meg tehát, egy röpke szó mindent kimond:
ember minden tudása éntőlem való.

KARVEZETŐ

Ne nézd mérték felett az ember javát,
törődj saját bajoddal, így remélhetem,
hogy majd bilincseid lehullanak s megint
alábbvaló magánál Zeusznál sem leszel.

PROMÉTHEUSZ

A végzetet beteljesítő Moira más
sorsot szabott ki rám, ezernyi szenvedés
árán leszek csak én e láncoktól szabad.
A végzet ellen nem segít mesterfogás.

KARVEZETŐ

Ki szabja meg tehát a végzet útjait?

PROMÉTHEUSZ

Moirák s Erinnüszek, kik nem felejtenek.

KARVEZETŐ

Ezeknél Zeusz is gyengébbnek mutatkozik?

PROMÉTHEUSZ

A végzetet bizony ki nem kerülheti.

KARVEZETŐ

Más végzet is van, mint hogy ő uralkodik?

PROMÉTHEUSZ

Ne kérdezz, mert jövőjét fel nem tárhatom.

KARVEZETŐ

Szentséges titkot őriz rejtelmes szavad.

PROMÉTHEUSZ

Másról beszélj inkább, nem érkezett el az
idő, hogy ezt kimondjam; annál jobb, minél
nagyobb homályba burkolom, csak így leszek
a kínoktól s e rút bilincsektől szabad.

KAR

Zeusz a világ ura, csak
ő ne szálljon szembe velem hatalommal,
s én soha el ne mulasszam az isteneket jámbor lakomán
áldozattal engesztelni atyám, Ókeanosz partjai mellett,
nyelvem is őrzöm a büntől,
változatlan így maradjon életem folyása.

Édes a lét, ha remény
bátorít mindig, amíg élsz csak, a jókedv
fényes örömmel a lelkedet élteti, ám átjár a hideg,
hogya tégedet elnézlek, te szegény, marcangol a kín,
mert nagyon elbizakodtál,
s Zeust nem félve az embert túlbecsülted, ó, Prométheusz.
Kedvesem, hol a hála? Sehol se leled fel azt, ki segíthet.
Aki egy napig él, az ember? Elfeledez,
milyen ő, tehetetlen, erőtlen,
halovány, akár az álom,
vakon él, a sötétnek a foglyaként. Emberi szándék
meg soha nem hiúsíthat Zeusz tervéből semmit.

Sorsod erre tanítja meg azt, aki lát, szegény Prométheusz.
Hanem egykoron én daloltam más éneket is,
lakodalmadon ott, hol a fürdő
meg a nászra készen az ágy várt,
amikor kifizetve a vőpénzt, hugomat bevezetted,
Hészionét, a közös kerevetre, s hitvesed lett ő.

Ió fellép, tehén-alakban, homlokán szarvval, riadt tekintettel

IÓ

Mily föld ez? A népe milyen? Kit kell
látnom e szirthoz kötve, amint rá
szél ostora csap?
Mi a bűn, amiért szenvednie kell?
Bújdosva hová
tévedtem el én, nyomorult lány?
Jaj, jaj,
fulánkot engedett belém a böngöly,
s Argoszt látom megint, a Föld szülöttét,
ezerszemű pásztoromat, segíts meg, ó, Zeusz!
Közeleg, álnokul emeli rám szemét,
hiába halt meg, föld be nem fogadja,
feljön az Alvilágból,
s engemet űz, akár a kutyák a vadat,
a parti homokon tova étlen-szomjan.

A zene szól, megkötve viasszal a nádszál
altató dallamokat susog.
De jaj, de jaj nekem,
még hova visznek el úttalan útjaim?
Micsoda bűn az oka,
hogy jármod alatt kell gyötrődnöm, Kroniosz?
Sorsom a szenvedés,
mert böngöly űz, s a rettegés elvette már
az eszemet, és te kínoz.

Vagy elégjek a tűzben, vagy betakarjon a föld,
vagy a tengeri szörnyek elé vess,
ezt az egy kegyelmet
meg ne vond uram!

Elég e bolyongásból nekem,
szenvedtem sokat, s nem tudom, hol fogok
enyhülést találni.
A szarvat viselő lány szava eljut-e hozzád?

PROMÉTHEUSZ Már hogyné hallgatnám e böngyölő lányt,
ki Inakhosznak sarja? Megszerette Zeusz,
de most a végeleáthatatlan bujdosást
rákényszeríti Héra istennő dühe.

IÓ Te ki vagy s honnan ismered apám nevét?
Mondd meg ezt nekem, szegénynek!
Te magad is szenvedsz, de te engem,
a szenvedőt, úgy, ahogy illik,
nevezel meg, s a nyavalyát, amivel
az isten sújtott úgy, hogy e vándor ösztön
űz tova engemet folyton, ó jaj!

Nyargalva jöttem én ide, éhesen,
csúfosan ugrándozva, mire
Héra haragja kényszerít. De kiket
sújt itt a sors kivülem is
éppen ilyen bajokkal?
Mondd az igazat,
tudasd velem, mi vár reám még,
mi szenvedés, van-é remény a gyógyulásra?
Mondd, ha bármit is tudsz,
fennszóval, hogy hallja a bujdosó leány.

PROMÉTHEUSZ Mit tudni vágyol, elmondom világosan,
nem burkolom talányba, egyszerű legyen
a szó, barát ha kérdez. Embernek tüzet
ki földre hozta, ím Prométheuszt látod itt.

IÓ Az összes emberek javára vált e tett,
szegény Prométheusz, hát miért e büntetés?

PROMÉTHEUSZ Ezért panaszkodtam, most hagytam abba csak.

IÓ Nem méltatsz arra hát, hogy vélem is közöld?

PROMÉTHEUSZ Csak mondd, hogy tudni mit kívánsz, s megtudhatod.

IÓ Ki az, ki sziklához szegezte tagjaid?

PROMÉTHEUSZ Zeusz tervét hajtja végre Héphasztosz keze.

IÓ S mik voltak bűneid, hogy értük így fizetsz?

PROMÉTHEUSZ Hallhattad: erre nézve nincs több szavam.

IÓ Akkor tudasd a régen szenvedővel ezt:
bolyongásom végére hol s mikor jutok?

PROMÉTHEUSZ Tudásnál többet ér a nem tudás neked.

IÓ Ne titkold mégse, mit kell még kiállanom.

PROMÉTHEUSZ Nem őrzöm én féltékenységből titkomat.

IÓ Miért késel tehát mindent kimondani?

PROMÉTHEUSZ Mert féltelek, hogy szíved megszakad bele.

IÓ Csak addig félts, amíg nem bántasz meg vele.

PROMÉTHEUSZ Ha kényszerítsz, beszélni kell, figyelj tehát.

KARVEZETŐ Ne még! Hiszen szívesen hallanánk mi is a lány saját szájából szenvedéseit. Engedd, mi eddig érte, mondja el maga, a folytatást utána tőled tudja meg.

PROMÉTHEUSZ Illik, hogy teljesítsd, Ió kérésüket, hisz ők atyád nővérei, s különben is, sorsunkat elsíratni akkor érdemes, hozzá erőt merítenünk bármily nehéz, ha az, ki hallja, együtt könnyezik velünk.

IÓ Nem is tudok nektek szót nem fogadni én. Nyíltan beszélek, mindent megtudtok tehát, bár fáj arról még szólnom is, hogyan szakadt reám az istentől küldött vihar s hogyan rontotta el szép termetem kegyetlenül, Mert látomások látogattak éjszaka leányszobámban s rábeszélve szóltak így, hízkelkedő szavakkal: „Ó, boldog leány, miért maradnál szűz tovább, mikor neked a legdicsőbb nász juthat osztályrészedül? Szívében hordja Zeusz a vágy nyilát, s eped szerelmedért, Zeusz ágyát, gyermekem ne merd kevésbe venni; menj ki csak, Lerné körül, hol mély a fű, s apád nyáját legeltetik, ott oltsa szomját rajtad Zeusz tekintete.” Ily álmok látogattak minden éjszaka, míg egyszer rászántam magam jelteni apámnak éjszakáim rettegéseit. Ő Püthó és Dódóna jóshelyre küld sok hírvivőt kitudni istenük szavát, hogy mit beszéljen és tegyen kedvük szerint. De visszatérve érthetetlen jóslatot, kétértelműt, homályosat hoztak csak ők. Végül világosan beszélő szózatot hall Inakhosz, mely félreérthetetlenül így hangzik: engem házától üldözzön el, világ végére bujdokoljak hontalan, ha nem kívánja, hogy Zeusz tűzszemű nyila egész nemzetségét egyszerre irtsa ki. Így megfogadva Loxiasz tanácsait, elúz s bezárja ajtaját, habár sem én, sem ő nem így akarta: tenni kell, amit

hatalmas gyepelőjével Zeusz kikényszerít.
Értelmem s termetem rögtön megváltozott,
szarvat hord homlokom, s a légy csípése olt
vad szenvedélyt belém szökellni nyugtalan.
Így értem el Kerkhneia kellemes vizét
s Lerné forrását; őrizöm, a Föld fia,
Argosz legeltetett, a vad természetű,
sűrűre nőtt szemekkel lesve lépteim,
amíg a sors megfosztja őt váratlanul
az élettől, de engemet bögöly-fulánk
hajszol tovább a földön, isten ostora.
Most már tudod, mi megtörtént. Ha ismered
jövömet is, kimondhatod, kíméletes
szavak hazugsággal ne enyhítsék, hiszen
a mesterkélt beszédnél nincs nagyobb csapás.

KAR

Ó jaj, ne, ne beszélj!
még soha nem kellett füleimmel
ily különös szavakat befogadnom,
vagy látnom ilyen szörnyű látványt,
szenvedi, szégyeli, rettegi lelkem,
fájdalom jéghideg éle jár át.
Ó sors, ó sors, ó borzalom
látni is azt, mi bételjesedett Ión.

PROMÉTHEUSZ

Pedig korán siránkozol s máris remegsz.
Várj még, míg azt is megtudod, mi hátravan.

KARVEZETŐ

Beszélj s ne titkolózz. A nagybetegnek is
könnyebb, ha tudja, mit kell még szenvednie.

PROMÉTHEUSZ

Könnyen beteljesült, amit kívántatok
előbb: mit szenvedett s hogyan szegény leány
idáig, elbeszélte nektek ő maga.
Halljátok most a többit is, mi szenvedést
készít elő számára Héra bosszuja.
S te, Inakhosz leánya, jól figyelj reám,
most megtudod, hogy meddig kell bolyonganod.
Először is fordulva Napkelet felé
elérsz a földre, melyet fel nem szántanak,
találkozol kóbor szkúthákkal is, fonott
kasokban laknak ők, jól gördülő kocsin,
s íjból kilőnek messzeröppenő nyilat.
Ne menj közel hozzájuk: szedd a lábadat,
a tenger-csapkodta sziklapart felé siess.
Bal kéz felől a vas-kovács khalüpszokat
találsz, ámde tőlük őrizkedni kell,
vendéghez durva nép, kegyetlen emberek.
A Hübrisztész folyóhoz érsz: e név talál,
belé ne lépj, átkelni rajta nem lehet,
amíg csak el nem érsz a Kaukázushoz és

a legmagasabb ormot meg nem látod: ott még kis forrás a nagy folyó. A csillagok szomszédságában kelj a hegygerincen át és dél felé haladj, a férfit megvető Amazonok hadát találod, egykoron Themiszkürát lakják majd Thermódón körül, hol Szalmüdésszosz öble ellenségesen fogad hajót s hajóst, akár a mostoha. Ez asszony nép megmondja majd, hogy jutsz tovább. Amerre szűk kaput nyitott a tengerár, a kimmer földszoroshoz érsz, bátran haladj el ott s a Maiótiiszt keresztülgázolod. Az átkelés emléke majd örökre él az emberek között: a Boszporosz neve innét ered. S te mégy tovább és elhagyod Európa földjét s Ázsiába érkezel. Az istenek királya nem sértett-e meg minden jogot? Magának megkivánta ezt a földi lányt, s hazájából kiüldözi. Szegény leány, bizony kegyetlen vőlegény jutott neked, hisz úgy tekintheted, hogy az még csak nyitány, mit eddig elmondtam neked.

IÓ

Ó jaj nekem!

PROMÉTHEUSZ

Máris keservesen jajgatsz, de mit teszel, ha megtudod, hogy mennyi baj van hátra még!

KARVEZETŐ

Hát még több szenvedést is jósolhatsz neki?

PROMÉTHEUSZ

Csapásoknak vihar-kavarta tengerét.

IÓ

Miért is élek így, nem jobb-e hirtelen levetni itt e zord kőszikláról magam, hogy lent a mélység minden szenvedés elől megóvjon engem? Jobb egyszerre halni meg, mint elszenvadni napról napra új csapást.

PROMÉTHEUSZ

Nehéz is volna elviselned így az én balsorsomat, ki meg se halhatok soha, habár ez hozna kínjaimra enyhülést. Az van kiszabva rám, hogy véget akkor ér a gyötrelmem, ha Zeusz hatalma elbukik.

IÓ

Az is lehet, hogy Zeusz se lesz mindig király?

PROMÉTHEUSZ

Örölsz, úgy gondolom, ha ezt megérheted.

IÓ

Már hogyné! Hisz Zeusz mérte rám e szenvedést.

PROMÉTHEUSZ

Hát emlékezz szavamra, mert beteljesül.

IÓ

Királyi pálcájától őt ki fosztja meg?

PROMÉTHEUSZ

Meggondolatlan tervekkel saját maga.

IÓ Hogyan? Tudasd velem, ha szólni nem tilos.

PROMÉTHEUSZ Oly nászra lép, amit meg kell majd bánnia.

IÓ Istennő lesz a választott, vagy földi nő?

PROMÉTHEUSZ Ne kérdezzél, beszélnem erről nem szabad.

IÓ S királyi székéből e nő forgatja ki?

PROMÉTHEUSZ Ez szülni fog fiút, ki atyjánál nagyobb.

IÓ És nincs, ki elhárítsa ezt a végzetet?

PROMÉTHEUSZ Csak én, ha nem leszek bilincsbe verve már.

IÓ S ki oldja meg bilincseid, ha tiltja Zeusz?

PROMÉTHEUSZ A végzet ez: ki ágyékodból származik.

IÓ Hogyan? Fiam lesz az, ki tégedet felold?

PROMÉTHEUSZ Utódod ő a tizenharmadik izen.

IÓ Rejtelmes jóslatod még most sem érthető.

PROMÉTHEUSZ Ne kérdezősködj balsorsod felől tovább.

IÓ Mit egyszer már ígértél, tőlem meg ne vond.

PROMÉTHEUSZ Az egyiket megadhatom kettő közül.

IÓ Nevezd meg őket, és hadd válasszak magam.

PROMÉTHEUSZ Válassz tehát: azt mondjam, hogy mi szenvedés vár még reád, vagy azt, ki old fel engemet?

KARVEZETŐ E lánynak mondd az egyiket s engem se nézz méltatlannak, hogy megjelensd a másikat. Hogy meddig bujdosik még, azt mondd meg neki, nekem nevezd meg azt, ki tégedet felold.

PROMÉTHEUSZ Ha unszoltok, nem ellenkezhetek, s amit akartok tudni, fennszóval kimondom én. Először hát, Ió, kalandos útjaid beszélem el s te véd szived tábláira. Ha átléptél a két földrészt határoló vizen s a tüzzemű Kelet felé haladsz, átkelsz a tenger habjain, s megérkezel a Gorgók sík földjére Kiszthéné alatt, ahol tanyázik Phorküsz hosszú életű három leánya, egy fogú, közös szemű hattyúleányok, ott a nap se süt soha, s az éjszakát be nem ragyogja holdsugár. Nem messze három szárnyas nővérük lakik, hajukba kígyókat fonó Gorgók, eláll a szívverés az emberben, rájuk ha néz. Vigyázz tehát magadra, óva intelek, s figyelmeztetek egy más borzalomra is. A megnyúlt orrú griffeket kerüld ki, Zeusz

dühös kutyáit és az egyszemű lovas
arimaszposzok hadát; az alvilági rév
mellett, aranypatak körül tanyáznak ők.
Közel ne menj! A messzeségben vár a föld,
ahol sötét népet találsz a Nap
forrása és az Aithiópsz folyó körül.
A part mentén haladj, amíg a vízesést
eléred: ott Biblosz hegyormáról a szent
Nílus folyó édes vizét hömpölyögteti.
Útját kövesd s Neilótisz deltájába jutsz,
a végzet rendelése az, hogy ott, Ió,
nagy várost rakjatok, te és utódaid.
Ha még nem oszlott el benned minden homály,
kérd meg újra, hogy világosan megértsd,
van ráérő időm, több is mint kellene.

KARVEZETŐ

Ha tudsz a lánynak ennél többet mondani,
mit elhallgattál bujdosásáról imént,
beszélj. De hogyha mindent elmondtál neki,
igéreted megtartva már nekünk felelj.

PROMÉTHEUSZ

Útjának vége hogy mi lesz, hallhatta már.
De hogy ne higgye ezt üres beszédnek, ím
elmondom azt is, eddig ő mit szenvedett,
szavamnak ezzel adhatok nagyobb hitelt.
De mégis átugorva számos részletét,
a bujdosás végét beszélem el csupán.
Midőn Molossziába érkeztél, a sík
vidékre, hol Dódóna dombja van, s ahol
a jósligetben Zeusz Theszprótosz széke áll,
a tölgyfák suttogása érthető beszéd,
e fák nyíltan megszólítottak tégedet,
s nem titkolózva, Zeusz jövendő hitvesét
magasztalták benned - ne hízelegne ez?
Innét a bögöly űz tovább, a partszegély
mentén, Rheának széles öblét érted el
s vihar sodort megint a szárazföld felé.
Jegyezd meg jól: az eljövendő nemzedék
ez öblöt itt Ión tengernek hívja majd
bolyongásodra emlékeztető jelül.
Neked pedig bizonyosságul szolgálhat ez,
hogy lelkem messze néz, távol jövőbe lát.
Hol abbahagytam, visszatérek most oda:
a lánynak és tinektek egy a válaszom.
A föld szélén egy város áll, Kanóbosz az,
a Nílus-torkolat s a gát ahol vonul.
Ott Zeusz kijózanít megint, s szelíd keze
érinti tested, úgy ültet beléd magot,
s ha megszülsz fiad, nevét erről veszi,
a sötét bőrű Epaphosz, ki ott arat,

ahol földjét a Nílus árja öntözi.
Utána még öt nemzedék következik,
amíg Argoszba visszatér ötven leány,
hogy vérrokonnal nászt ne kelljen ülniök.
Mohón vadásznak rájuk, mint galambra ölyv,
s már-már elérik őket, ámde nem veti
isten zsákmányul mégse szüzi testüket.
A kérőknek Pelaszgiában oszt halált
az éjben éber lányok vakmerő keze,
az élettől saját mátkája fosztja meg
mindet, vér festi meg kétélű gyilkukat.
Ellenségemnek adjon Küprisz ily kegyet!
Csak egy leány szívében ébred vonzalom,
ez megkiméli férjét és két rossz közül
inkább választja azt, hogy gyáva nő legyen,
mintsem kezét gyilkossággal szennyezze be.
Argosz királyi vére tőle származik,
de mindezt elsorolni sok szó kellene.
E nemzetségből majd egy híres hős ered,
nagy nyíllövő, ki egykor engem is felold
e szörnyű kín alól, amint anyám, Themisz,
az agg Titán-leány jósolta meg nekem.
Hogy és mikor fog teljesülni jóslata,
sok szót kívánna, s úgysem mond neked sokat.

IÓ

Iszonyú, iszonyú
belül éget a láz, az örületes kín
újra elővesz, lassú tűzzel
a fulánk éget,
mellemben remegő szívem ver,
szemeim kimeredve forognak,
mint a veszett eb iránytalanul tovasodródok,
nyelvem béna lett,
dadogó szavaim elhalnak már
átok hullámai hátán. *(El)*

KAR

Az lehetett csak a bölcs,
az, ki először eszével megfigyelte s nyelvére is vette a szót,
hogy rokonságot keresni a hasonlók közt a legjobb,
kit büszkévé tett vagyona,
vagy ki származása miatt kevély,
avval a nászt ne kívánja a nincstelen.

Ó, soha, ó, soha ne
lássatok engem Zeusz nyoszolyája felé közeledni, isteni Moirák,
nőül senki ne kérjen az égiek közül.
Látom csak s beleborzadok,
Héra milyen kegyetlenül üldözi
úttalan úton e szüzi leányt, Iót.

Ha illik az hozzám, ki nászra hív,
félelem nélkül követem őt,
hatalmasabb isten ne vesse rám szemét,
e küzdelem reménytelen, s kiúttalan az ilyen út,
nem tudom, mi sorsra jutnék,
Zeusz elől mi rejtene,
nincs menedék sehol sem.

PROMÉTHEUSZ Bár fennhéjázik még ma Zeusz, előbb-utóbb
alulra fog kerülni; máris tervezi
a menyegzőt, amely miatt váratlanul
trónszéke megdől, és hatalma elbukik.
Az átok teljesül, melyet fiára szőtt
Kronosz, midőn az ősi trón gazdát cserélt.
Tanácsot adni egy isten sem tud neki,
hogyan lesz bukása elkerülhető, csak én.
De én tudom, csak üljön hát továbbra is
bátran királyi székében s ha mennydörög,
magát elbízva rázza csak tüzes nyilát.
Mert semmit nem használnak mindezek neki,
csúfos bukása fel nem tartóztatható.
Hisz önmagával szemben állít fel maga
legyőzhetetlen és csodás ellenfelet,
ki villámnál hatalmasabb tüzet talál
fel és a mennydörgésnél áthatóbb robajt,
tenger felől a földet rengető szigonyt,
Poszeidón büszke fegyverét morzsolja szét.
Ily bajba jutva megtanulja Zeusz, milyen
Különböző a szolgaság s uralkodás.

KARVEZETŐ Te Zeuszt, ahogy kívánod, úgy gyalázhatsz.
PROMÉTHEUSZ Csak azt mondom, mi teljesül szívem szerint.
KARVEZETŐ Hát várható, hogy Zeusz fölé más úr kerül?
PROMÉTHEUSZ Gyötrelmeimnél súlyosabbak érik őt.
KARVEZETŐ A félelem nyelved hogy nem bénítja meg?
PROMÉTHEUSZ Mitől félhetne az, ki nem hal meg soha?
KARVEZETŐ De hátha még nagyobb kínokkal sujt rád?
PROMÉTHEUSZ Legyen: nem érhet semmi készületlenül.
KARVEZETŐ Az bölcs, ki Adraszteiát mindig tiszteli.
PROMÉTHEUSZ Tiszteld, imádd, hódolj be minden úr előtt,
de én nem tartom többre Zeuszt a semminél.
Uralkodjék, s ahogy kívánja, úgy tegyen,
már úgysem áll az istenek felett soká.
De látom éppen jönni ott Zeusz hírnökét,
az új uralkodó serény szolgája ez,
új híreket hozott alighanem nekünk.

HERMÉSZ *(a színre lép)* Csípős beszédű bölcs, ki szembeszállni mersz az istenekkel, emberek kedvébe jársz, s tüzet loptál nekik - hozzád beszélek én. Atyám parancsa az, hogy add tudtára, mily násztól reméled, hogy hatalma megtörik. De szól világosan s ne szőj talányokat, ne kényszeríts engem, Prométheusz, két utat egy küldetésben tenni, hisz beláthatod, hogy Zeusz ilyesmitől nem lágyul el soha.

PROMÉTHEUSZ Súlyos szavad fontoskodással van tele, az istenek hűséges szolgájára vall. Ti bíztok abban, újdonsült uralkodók, hogy váratok rendíthetetlen áll. De én nem láttam-é megbukni már két zsarnokot? A harmadik, ki most uralkodik, hamar megszégyenül. Csak nem hiszed, hogy rettegek új istenektől és behódolok nekik? Azt meg nem éri senki. Szedd a lábadat és menj, amerre jöttél. Kár kérdezned is, egy szóval sem tudsz meg tőlem többet soha.

HERMÉSZ Korábban is hasonló büszkeségedért sújtott ilyen kegyetlen büntetés reád.

PROMÉTHEUSZ Ezt jól jegyezd meg: szolgasorsodért soha el nem cserélem gyötrelmes balsorsomat.

HERMÉSZ Belátom én, e kösziklát szolgálni jobb, mint Zeusz atyát megbízható követjeként.

PROMÉTHEUSZ A gögre gögnél méltóbb válasz nem lehet.

HERMÉSZ Úgy látom én, hogy helyzetedre büszke vagy.

PROMÉTHEUSZ Én büszke? Látnám bár az ellenségeim ilyen büszkének és közöttük téged is.

HERMÉSZ Hát azt hiszed, hogy én is ártottam neked?

PROMÉTHEUSZ Nyíltan beszélek: minden istent gyűlölök, mert jót tettem velük, s rosszal fizettek ők.

HERMÉSZ Tapasztalom: beteggé tett az örület.

PROMÉTHEUSZ Ha az beteg, ki ellenségét gyűlöli.

HERMÉSZ El sem viselhetővé tenne jó sorod.

PROMÉTHEUSZ Ó jaj nekem!

HERMÉSZ Jaj? Ismeretlenül hat Zeusz fülére ez.

PROMÉTHEUSZ Mindenre megtanít a vénülő idő.

HERMÉSZ Mégsem tanított józanságra tégedet.

PROMÉTHEUSZ Úgy szóra sem méltatnálak, hisz szolga vagy.

HERMÉSZ Arról mégsem beszélsz, amit Zeusz kérdezett.

PROMÉTHEUSZ Van is hálára ok, hogy megtegyem neki.

HERMÉSZ Mint gyermekkel, fölényesen beszélsz velem.

PROMÉTHEUSZ Hát nem vagy gyermek, sőt annál éretlenebb, ha arra vársz, hogy megtudj tőlem bármit is? Lesujthat rám, de nincsen arra eszköze, hogy kényszerítsen engem ezt kimondani, míg fel nem oldja átkozott bilincseim. Felőlem szórjon kormot bár tüzes nyila, fehér szárnyát borítsa rám a hóvihar, és mindent felkavarhat egy földindulás, meg nem hajolva őrzöm titkomat tovább, mitől kell Zeusz uralmának megbuknia.

HERMÉSZ Itélj magad, hogy ez javadra válik-e.

PROMÉTHEUSZ Itélem rég s ezen nem is változtatok.

HERMÉSZ Nézz szembe, balgatag, merj szembenézni már siralmas helyzetteddel s ahhoz tartsd magad.

PROMÉTHEUSZ E rábeszéléssel hiába ostromolsz, akár a hab ha zúg, nem éred el soha, hogy Zeusz önkényét félve gyáva nő legyek, s kérleljem azt, kit megvetek mélységesen, könyörgő asszonyként magasra tartva két kezem, hogy oldja meg bilincsemet. Nem én!

HERMÉSZ Már látom én, hiába itt minden beszéd, nem férkőzik a szivedhez békítő szavam, te nem puhulsz, miként a most betört csikó zablát harap s gyeplőjével viaskodik. A büszkeség, ha értelem nélkül marad, erőtlen és a semminél többet nem ér. Vedd fontolóra, hogyha nem hallgatsz reám, milyen vihar s bajok milyen hulláma fog reád szakadni elkerülhetetlenül. Előbb villám tüzével mennydörgés között e sziklacsúcsot összezúzza Zeusz atya, rád omlik az, s kemény karjával átölel, A mélyben töltesz el hosszú időt, amíg feljössz megint a napvilágra. Zeusz atya szárnyas kopója, vérengző sas tör reád, hogy marcangolja tested tépett rongyait, mindennapos vendég gyanánt, hivatlanul lopózik hozzád, s májadból lakmározik. Ne is reméld, hogy kínjaid végére érsz, amíg egy isten önként nem jelentkezik, hogy felváltson kínod helyén, a fénytelen Hádészt s a Tartarosz mélyét kívánva meg. Ezt véve fontolóra, dönts, mert nem koholt,

üres beszéd ez, cifra szó, de súlya van.
Mert Zeusz nyelvét hazugság nem hagyhatja el,
mindent beteljesít, amit kimond. Tekints
tehát körül s e véleményhez tartsd magad:
az önhittségnél többet ér a jó tanács.

KARVEZETŐ

Mi úgy találjuk, nem beszél Hermész balul,
mikor tanácsa az, hogy önhittségedet
vesd félre és kövesd a bölcs megfontolást.
Jobb szót fogadni: bölcs ha téved, szégyen az.

PROMÉTHEUSZ

Amit ez kijelent, régen tudom én,
de ha ellenség keze mér csapást
arra, ki gyűlöli őt, nem szégyen.
Csak rajta, a kétélű villám
tüze hulljon lángpatakokban,
a nagy éthert rázzák vad viharok,
kavarogjon az ég, és rengjen a föld,
gyökerét feltépheti szélvész,
dobjon a tenger tornyos habokat
bősz forgatagában a csillagokig,
pályájukat összezavarva. Sötét
Tartarosz engem nyeljen egészen el,
végzetem örvényére szállok,
de nem fogok ott elenyészni.

HERMÉSZ

Ily szavakat s ily gondolatot csak
az mond, aki meg van zavarodva.
De hogy is ne vezetne bukásra e gög?
Vagy van, mi segíthet az örületen?
Hanem ti, akik részt venni bajában
vagytok csak itt, vonuljatok el
e vidékről már sietősen,
lelketek hogy meg ne zavarja a
mennydörgés, a fület süketítő.

KAR

Más szavakat mondj és ha tanácsot adsz,
olyan is legyen az, hogy elfogadjam,
mert e beszéd nem helyes és nem esik jól.
Hogy lehet ily gonoszul cselekednem?
Amit ő szenved, vele szenvedem el,
gyűlölöm azt, aki hűtelen,
nincs semmi, amit
jobban vetek én meg e bűnnél.

HERMÉSZ

Emlékezzetek arra, amit
mondtam, a romlás majd ha utolér,
vádát ne a sors ellen emeljetek,
Zeuszt ne okoljátok, hogy előre nem
látott bajba sodort, magatok
vontátok a vést magatokra.
Tudva, nem is váratlanul

estek a romlás végtelenül mély
hálójába balgatagul.

PROMÉTHEUSZ

Többé már nem szó, de valóság:
megremeg a föld,
dörög az ég, és felel a tengeri
visszhang, a cikázó villámok
tüze gyúl ki, homoktölcsér kavarog,
mind egyszerre támad fel a szél,
s ellenirányból egymás ellen
hevesen fújják hadakozva dühük,
összemosódik a tenger az éggel.
Immár bizonyos, hogy engemet ér
s Zeustól jön e vész félelmetesen.
Szentséges anyám, s magas ég, mindent
közös fénnel ki bevonsz, látod,
hogyan ért méltatlanul ily sors.

Prométheusz, a villámtól sújtva, a sziklával együtt a mélységbe zuhan